

Žít moudře

Texty na tento týden

Ef 5,1–20

Základní verš

„Dávejte si dobrý pozor na to, jak žijete, abyste si nepočínali jako nemoudří, ale jako moudří; nepromarněte tento čas, neboť nastaly dny zlé. Proto nebuďte nerozumní, ale hleďte pochopit, co je vůle Páně.“ (Ef 5,15–17)

Není to tak dávno, co byl ve Velké Británii vydražen křišťálový džbán. Aukcionáři jej popsali jako „francouzský džbán na klaret z devatenáctého století“, přičemž jeho hodnotu odhadli na 200 liber. Dva účastníci aukce poznali, že jde o mimořádně vzácný historický džbán. Jaká byla jeho skutečná hodnota? Pět milionů liber! Co umožnilo zájemcům odejít s tak výhodnou koupí? Věděli něco, o čem aukcionář neměl ani tušení – poznali skutečnou hodnotu džbánu.

V páté kapitole Efezským (verše 1–20) Pavel porovnává to, čemu přikládali hodnotu pohané, a čemu věřící. Pohané pokládali za příjemnou součást života dvojsmyslné řeči a oplzlé vtipy (Ef 5,4), alkohol (Ef 5,18) a zhýralý sex (Ef 5,3.5). Věřící však vědí, že přichází den soudu, kdy se ukáže skutečná hodnota všeho (Ef 5,5.6). Namísto toho, aby se vrhali do víru nemravnosti a užívání si života, mají považovat za cenné vše, co je dobré, spravedlivé a pravdivé (Ef 5,9) v Kristu. Pavel je vybízí, aby se chopili nabídky, kterou dostali v Kristu, a žili (jako my všichni) na prahu věčnosti (Ef 5,15–17).

Osnova lekce

Pátá kapitola listu Efezským věnuje pozornost tomu, jak žije ten, kdo se nechá Kristem proměnit, přehodnotí své životní priority a dokáže moudře rozpoznat, co má v životě opravdovou cenu a hodnotu.

- Ef 5,1–5: Hodnota lásky a vděčnosti místo nemravnosti (neděle)
- Ef 5,5–10: Hodnota „světla“, dobroty a pravdy (pondělí)
 - Ef 5,11–14: Odmítnutí nehodnotných „skutků tmy“ (úterý)
- Ef 5,15–20: Hodnota opravdové moudrosti (středa)
- Ef 5,18–20: Hodnota vděčnosti a oslavování Boha (čtvrtek)

Budování společenství

- Podělte se ve skupině o to, co jste v posledním týdnu zažili. Jak vás tento prožitek ovlivnil ve vašem duchovním životě?
- Řekněte ostatním o situaci, kdy jste v poslední době vnímali výrazný projev Boží přítomnosti ve vašem životě. Vyjádřete veřejně Bohu své poděkování.

VZDÁVEJTE DÍKY

¹Jako milované děti následujte Božího příkladu ²a žijte v lásce, tak jako Kristus miloval nás a sám sebe dal za nás jako dar a oběť, jejíž vůně je Bohu milá. ³O smilstvu, jakékoliv nezřízenosti nebo chamtivosti ať se mezi vámi ani nemluví, jak se sluší na ty, kdo patří Bohu. ⁴Vést sprosté, hloupé a dvojsmyslné řeči se nepatří; vy máte vzdávat Bohu díky! ⁵Dobře si pamatujte, že žádný smilník, prostopášník ani lakomec, jehož bohem jsou peníze, nemá podíl v království Kristovu a Božím. (Ef 5,1–5)

Osobní studium

Co měl Pavel na mysli, když v úvodních verších vyzývá věřící v Efezu, aby „následovali Božího příkladu“?

Pavel připomíná věřícím v Efezu, aby žili v lásce. Takové „chození v lásce“ (Ef 5,2; BK) se má inspirovat Kristovou láskou k nám, vyjádřenou v jeho smiřující oběti (Ef 4,32). Pavel tuto oběť popisuje čtyřmi charakteristikami: (1) Je to oběť motivovaná láskou Boha Otce (Ef 5,1) a samotného Krista (Ef 5,2). (2) Je to oběť zástupná, když místo nás umírá Kristus. Ten není pasivní obětí, ale vydal se za nás dobrovolně. (3) V souvislosti s předobrazem starozákonní služby ve svatyni je i Kristova smrt obětí, která je přinesena Bohu. (4) Bůh tuto oběť přijímá, protože je to oběť, „jejíž vůně je Bohu milá“ (Ef 5,2; viz také Ex 29,18; Lv 2,9; Fp 4,18).

Verše Ef 5,3–5 uvozují část, která se zaměřuje na správný pohled na sexualitu. Mladým obráceným v Efezu totiž hrozí nebezpečí, že opustí své křesťanské zásady a nechají se vtáhnout zpět k sexuálnímu

chování, které by popřelo jejich křesťanské hodnoty (viz 1K 5,1–11; 6,12–20; 2K 12,21).

Řecko-římský svět prvního století vykazoval morální zkaženost a zhýralost, jejíž popis nacházíme na různých místech Pavlových listů (viz 1K 6,9; Ga 5,19; Ef 4,17–19; Ko 3,5). Například při hostinách boháčů se pravidelně objevovalo chování, které Pavel odsuzuje v Ef 5,3–14: opilství, oplzlé řeči, neslušné zábavy a nemravné činy. Centra měst navíc poskytovala anonymitu a byla shovívavá k různým nemorálním praktikám, což je ještě podporovalo. Je však třeba říci, že i v takové kultuře mnoho lidí žilo ctnostným životem a byli zastánci přísné morálky. Když Nový zákon uvádí seznamy ctností a neřestí a také pravidla fungování velkých domácností (např. Ef 5,21–6,9; Ko 3,18–4,1), je to v kontextu starověké řecko-římské kultury. Pochopení tehdejší společnosti, zhýralé i ctnostné současně, pomáhá vysvětlit Pavlovy výzvy, aby se věřící vyhýbali nemorálnímu chování pohanů. Pavel nabádá k rozvážnému chování, kterým si Kristovi následovníci mohou získat uznání u okolního světa.

Aplikace

V čem jsou Pavlova slova o sexuálním chování aplikovatelná na společnost, ve které žijeme?

ŽÍT JAKO DĚTI SVĚTLA

⁵Dobře si pamatujte, že žádný smilník, prostopášník ani lakomec, jehož bohem jsou peníze, nemá podíl v království Kristovu a Božím. ⁶Nenechte se od nikoho svést prázdnyými slovy, aby vás nestihl Boží hněv jako ty, kdo ho neposlouchají. ⁷Proto s nimi nemějte nic společného. ⁸I vy jste kdysi byli tmou, ale nyní vás Pán učinil světlem. ⁹Žijte proto jako děti světla – ovocem světla je vždy dobrota, spravedlnost a pravda; ¹⁰zkoumejte, co se líbí Pánu. (Ef 5,5–10)

Osobní studium

Pavel v úvodu této části upozorňuje křesťany, aby se nenechali svést prázdnyými řečmi (Ef 5,6). Apoštol popsal ty, kteří beze studu a pokání žijí jako smilníci, jsou nemravní a chamtiví (Ef 5,5). Zároveň velmi otevřeně vyzývá: Ti, kteří jsou v Kristu a chtějí být účastníky jeho budoucího království, neměli by jednat jako ti, kteří takové „dědictví“ neočekávají (Ef 5,5). Dále Pavel klade důraz na důsledky „prázdnych slov“. Jsou na první poslech líbivá, ale nakonec vedou ke lži, že sexuální hřích není vážný. Takový vliv může svést věřící k hříšnému jednání (Ef 5,6). Proto Pavel vyzývá, aby se nikdo nenechal oklamat, protože tím riskuje Boží odsouzení na konci času, „Boží hněv“, který přijde na „ty, kdo ho neposlouchají“ (Ef 5,6).

Slovní spojení „Boží hněv“ se často chápě nesprávně. Stojí v protikladu k lidskému hněvu, který bývá obvyklým projevem vznětlivé lidské povahy (viz Ef 4,31). Co je tedy Boží hněv? Je to spravedlivá odpověď trpělivého a svatého Boha na tvrdohlavou

podřízenost zlu. Nejde o nějaký výbuch zlosti nebo nezvládnutou reakci na nějakou drobnou chybu člověka. Zmínky o Božím hněvu se nejčastěji vyskytují v kontextu inspirovaných biblických varování před nadcházejícími Božími soudy (viz např. Zj 6,12–17; 16,1–16 a 19,11–16). Boží varování před tím, že přichází chvíle soudu, je vlastně aktem milosti, protože lidské bytosti jsou „svou přirozeností děti hněvu“ (Ef 2,3) a bez varování a nápravy by soud pro ně nedopadl dobře.

Proč Pavel vybízí věřící: „nemějte nic společného“ s těmi, na které přichází Boží hněv? Jak tomuto vyjádření rozumíš? (Ef 5,7–10)

Pavel věřící v Efezu vybízí: „Žijte proto jako děti světla“ (Ef 5,8). Potom pokračuje další výzvou: „Zkoumejte, co se líbí Pánu“ (Ef 5,10). Člověk bez Boha hledá potěšení ve „smilstvu, jakékoliv nezřízenosti nebo chamtivosti“ (Ef 5,3). Cíl věřícího je diametrálně odlišný: nechce působit radost sobě, ale Bohu. Věřící člověk touží odrážet Kristovo sebeobětování. „Žijte v lásce, tak jako Kristus miloval nás a sám sebe dal za nás jako dar a obět“ (Ef 5,2).

Aplikace

Co dnes patří mezi „prázdna slova“, na která si musíme dávat pozor?

„PROBUĎ SE, KDO SPÍŠ“

¹¹Nepodílejte se na neužitečných skutcích tmy, naopak je nazývejte pravým jménem. ¹²O tom, co oni dělají potají, je odporné i jen mluvit. ¹³Když se však ty věci správně pojmenují, je jasné, oč jde. ¹⁴A kde se rozjasní, tam je světlo. Proto je řečeno: *Probud' se, kdo spíš, vstaň z mrtvých, a zazáří ti Kristus.* (Ef 5,11–14)

Osobní studium

Uvažuj o úvodním textu (Ef 5,11–14). Před čím zde Pavel varuje a jak se to týká naší současné situace?

Abychom pochopili verše Ef 5,11–14, je užitečné všimnout si, že Pavel opakovaně střídá dvě napomenutí: (1) máme žít tak, abychom vzdávali Bohu čest, jako „děti světla“ (Ef 5,8; viz i Ef 5,1.2.4.9–10.11.13.14); (2) nemáme žít nemorálně, odporovat Bohu a dělat „neužitečné skutky tmy“ (Ef 5,11; viz také Ef 5,3–8.12).

Pokud si podobného napomenutí všimneme v textu Ef 5,8–10, pomůže nám to pochopit verš Ef 5,11. Věřící mají žít jako „světlo“ a „děti světla“ (Ef 5,8.9). Takový život má být svědectvím, že „ovoce světla je vždy dobrota, spravedlnost a pravda“ (Ef 5,9). Pavlovi jde tedy o to, aby byla v životě křesťanů vidět Boží dobrota. Zároveň mají svým jednáním odhalovat neužitečné skutky tmy tím, že všem ukážou, jak to má být správně.

Pavlova jasná slova ve verších Ef 5,13.14 ukazují, čeho mohou věřící dosáhnout životem, který odráží Kristův charakter. Projevy „ovoce světla“ (Ef 5,9) mohou získat ostatní pro víru v Krista. Duch sva-

tý je jako světlo a odhaluje skryté věci. Jestliže se „správně pojmenují, je jasné, oč jde. A kde se rozjasní, tam je světlo. Proto je řečeno: *Probud' se, kdo spíš, vstaň z mrtvých, a zazáří ti Kristus*“ (Ef 5,13.14). Když světlo odhalí neužitečný život beze smyslu, lidé mohou vidět své jednání v pravém světle („rozjasní se“). Uvědomí si, že nemají budoucnost a že je očekává hněv soudu (Ef 5,5.6), a to je vede ke změně. Jejich temnotu ozáří světlo. „I vy jste kdysi byli tmou, ale nyní vás Pán učinil světlem“ (Ef 5,8). Právě takovou proměnu prožili věřící, kterým píše Pavel do Efezu.

Jak máme rozumět slovům ve verši Ef 5,14? Apoštol používá jazyk spojený s popisem vzkříšení z mrtvých na konci časů (srovnej s Ef 2,1.5), aby vydal jasnou výzvu k probuzení z duchovního spánku a prožití Kristovy proměňující přítomnosti. Zdá se, že Pavel připomíná text Iz 60,1–3, který se týkal Božího lidu, Izraele. I proto můžeme myšlenku z Ef 5,14, která má formu poezie, považovat za naléhavou výzvu adresovanou křesťanským věřícím, aby se probudili a ujali se své role misionářů, kteří budou odrážet a zesilovat Kristovo světlo ve smutném a temném světě (viz Fp 2,14–16 a Mt 5,16).

Aplikace

Odráží tvůj život Kristovo světlo? Pomáháš odhalovat temnotu skutků tohoto světa? Jak?

NAPLNO VYUŽIJ ČAS

¹⁵Dávejte si dobrý pozor na to, jak žijete, abyste si nepočínali jako nemoudří, ale jako moudří; ¹⁶nepromarněte tento čas, neboť nastaly dny zlé. ¹⁷Proto nebudte nerozumní, ale hleďte pochopit, co je vůle Páně. ¹⁸A neopíjejte se vínem, což je prostopášnost, ¹⁹ale plni Ducha zpívejte společně žalmy, chvalozpěvy a duchovní písně. Zpívejte Pánu, chvalte ho z celého srdce ²⁰a vždycky za všechno vzdávejte díky Bohu a Otcí ve jménu našeho Pána Ježíše Krista. (Ef 5,15–20)

Osobní studium

Pavel uzavírá pasáž Ef 5,1–20 dvěma bloky výzev – Ef 5,15–17 a Ef 5,18–20. Potvrzuje tím své přání, aby věřící žili čistým životem. První část začíná výzvou, aby věřící nežili „jako nemoudří, ale jako moudří“ (Ef 5,15). Pavel tuto myšlenku rozvíjí v 17. verši: „nebudte nerozumní, ale hleďte pochopit, co je vůle Páně“. Mezitím zaznívá výzva, abychom naplno využili čas, který ještě máme k dispozici (Ef 5,16).

Uvažuj o Pavlově vybídnutí, aby se v našem životě projevovala moudrost, která je založena na pochopení Boží vůle a modlitbě (Ef 5,15–17). Jak žijí „nemoudří“ a „nerozumní“? Čím se vyznačuje život „moudrých“? Jak rozumíš výzvě, že máme „naplno využívat čas“?

Apoštol naléhavě vybízí věřící, aby si dávali pozor na to, jak žijí (Ef 5,15). Texty Ef 5,15 a 5,17 spolu souvisí, a právě díky jejich propojení můžeme hledat význam toho, co znamená žít jako „moudří“ lidé. Nehledejme moudrost ve svém nitru. Být moudrým znamená dívat se mnohem dál a „pochopit, co je vůle Páně“ (Ef 5,17).

Pavel povzbuzuje k cílevědomému následování Krista i další živou metaforou.

Slovní spojení „nepromarněte čas“ zní doslova „vykupujte čas“ (Ef 5,16; BK; ČSP). Pavel zde používá sloveso exagorazó (podobně v Ko 4,5). Je to obchodní výraz a jde o zesílenou formu slovesa „koupit“ ve smyslu „využít nejlepší nabídku“ (doslova „vrhnout se na nejlepší nabídku“, „urvat nejlepší zboží“). Když čekáme na Kristův návrat, měli bychom takto intenzivně usilovat využít co nejlépe čas a příležitosti, které máme. Slovo „čas“ (řecky kairos) vyjadřuje v tomto kontextu ten správný okamžik příležitosti. Čas, který nám zbývá do konce, je náročným obdobím, protože nastaly „dny zlé“ (Ef 5,16; porovnej Ef 6,13; Ga 1,4) a protože „ducha tohoto světa“ ovládá „kníže nadzemské moci“ (Ef 2,2).

Při očekávání Kristova návratu žijí věřící v těžké době. Pavel ji připodobňuje k riskantní, ale obohacující příležitosti k obchodu. Při využívání zbývajících času bychom měli být stejně pozorní a připravení, jako jsou lovci výhodných nabídek během krátkého výprodeje, který nabízí velké slevy. Nejde zde o kupování spasení, to si samozřejmě koupit nemůžeme. Obraz je ale výstižný: vezměte si rychle to, co se nám v Kristu nabízí, využijte možnosti, než se k nám vrátí.

Aplikace

Jak můžeš ve svém životě co nejlépe využívat čas, který máš k dispozici? Proč je důležité chopit se ve věci spasení každé příležitosti?

DUCHEM NAPLNĚNÁ BOHOSLUŽBA

¹⁸A neopíjejte se vínem, což je prostopášnost, ¹⁹ale plni Ducha zpívejte společně žalmy, chvalozpěvy a duchovní písně. Zpívejte Pánu, chvalte ho z celého srdce ²⁰a vždycky za všechno vzdávejte díky Bohu a Otcí ve jménu našeho Pána Ježíše Krista. (Ef 5,18–20)

Osobní studium

Ve verších Ef 5,18–20 Pavel čtenářům představuje křesťany shromážděné, aby uctívali Boha. Jak je popisuje?

V poslední části textu, který tento týden studujeme (Ef 5,1–20), Pavel vybízí věřící, aby nepili víno, které otupuje mysl, a místo toho společně zakusili přítomnost a sílu Ducha svatého. Pavel zakazuje opilství (pravděpodobně citát z Př 23,31 v řeckém překladu Starého zákona). Souhlasí se zákazy požívání alkoholu, jak je najdeme v mudroslovných knihách (Př 20,1; 23,29–35). Důsledkem opilství jsou totiž mimo jiné hrubé, dvojsmyslné řeči, nevázanost, nemravnost a modlářství (Ef 5,3–14). Věřící by se měli chovat jinak. Jejich život by měl být zaměřen na uctívání Boha. Pavel nás vybízí, abychom se místo pošetilého a nevázaného vyjadřování, které je výsledkem opilosti a oslabeného rozlišování toho, co je správné, nechali naplnit Duchem svatým. To se projeví ve změně našeho chování, které Pavel charakterizuje slovesy „zpívejte“ žalmy, chvalozpěvy a duchovní písně Bohu, „chvalte“ Pána z celého srdce, „vzdávejte“ díky Bohu (Ef 5,19–21).

Pavel vyzývá věřící, aby zpívali „plni Ducha“ (Ef 5,19). Jedná se o výzvu, která se týká celého společenství. Věřící se shromažďují při Duchem svatým inspirované bohoslužbě, která pomáhá budovat a udržovat jednotu (Ef 4) a která je v ostrém kontrastu s egocentrickým chováním pohanů (Ef 5,1–18). V tomto nártu raného křesťanského uctívání dominuje chvála hudbou. Často se říká, že se církev zrodila v písní. Tato pasáž spolu s Ko 3,16 takové tvrzení podporuje (viz také Sk 16,25 a Jk 5,13).

Zpěv v sobě zahrnuje „horizontální“ prvek uctívání, protože při zpěvu členové církve v jistém smyslu „mluví k sobě navzájem“ (Ef 5,19; ČSP), povídají si jeden s druhým. Tím, koho má ale hudba chválit, je Bůh (Ef 5,20; porovnej s Ko 3,16). Vzdávání díky (Ef 5,20) spolu s chvalozpěvy (Ef 5,19) náleží „Bohu a Otcí ve jménu našeho Pána Ježíše Krista“. Ve slovním spojení „duchovní písně“ má důležitý význam přídavné jméno „duchovní“ (řecky: *pneumatikos*), které zdůrazňuje roli Ducha svatého při bohoslužbě. Tento výraz popisuje písně, které jsou inspirovány nebo naplněny Duchem svatým. Pavlův popis rané křesťanské bohoslužby tedy zobrazuje všechny tři Božské osoby – Otce, Syna a Ducha svatého – jako aktivní účastníky.

Aplikace

Jak můžeš využít hudbu k obohacení tvé vlastní zkušenosti při bohoslužbě?

PODNĚTY K ZAMYŠLENÍ

Když se podíváme na studovanou část tohoto týdne (Ef 5,1–20) jako na celek, vidíme, že Pavel ostře vystupuje proti hříchu a zlu, a to zejména v podobě sexuální nemravnosti a hrubých projevů. Není ochoten akceptovat přítomnost zkaženého chování mezi Božím lidem. Právě proto vyzývá věřící v Efezu k vysokému morálnímu standardu chování a k tomu, aby přijali, že jsou „milované děti“ Boží (Ef 5,1–10). Je přesvědčen, že když budou křesťané ve společenství žít v souladu s vedením Ducha svatého, zazáří svým světlem do temnoty světa, odradí své bližní od sebezničujícího života a přivedou je k Boží milosti a pravdě (Ef 5,11–14).

Pavel povzbuzuje věřící, aby obnovili svůj závazek žít jako „děti světla“, a tak očekávali Kristův návrat (Ef 5,8.9; viz také Ef 5,15.16) a život v jeho blízkosti (Ef 5,14). Jelikož jsou motivováni svým postavením „milovaných dětí“ Božích a Kristovou smrtí za ně (Ef 5,1.2) a jsou naplněni Duchem (Ef 5,19), jejich společná bohoslužba je charakterizována energií a radostí. Společně zpívají děkonné chvály svému Pánu, Ježíši Kristu, a Bohu Otci. S pevnou vírou v nebeské skutečnosti slaví svou naději na budoucnost, zakořeněnou v příběhu o tom, co Bůh učinil, činí a uskuteční prostřednictvím Ježíše Krista, jejich Pána (Ef 5,18–20).

Takto chápaný text dopisu Efezským se stává více než jen souborem oddělených příkazů pro křesťanský život. Stává se prorockým voláním týkajícím se křesťanské identity, závazku, společenství a uctívání v posledních dnech a pozváním „naplno využít čas“ (Ef 5,16) a těšit se na setkání s Kristem.

Otázky k rozhovoru

1. Jak mohou věřící přijmout Pavlovy vysoké standardy, když jsou dnes konfrontováni s nakažlivou kulturou, která chrlí své hodnoty 24 hodin denně a 7 dní v týdnu prostřednictvím ničivého vlivu různých médií?
2. Jaké strategie mohou dnes věřící použít, aby zkoumali, „co se líbí Pánu“ (Ef 5,10), a pochopili, „co je vůle Páně“ (Ef 5,17)?
3. Někdo by mohl namítat, že Pavlův zákaz mluvit o sexuální nemorálnosti mezi věřícími (Ef 5,3.4) znamená, že bychom se neměli zabývat problémy nevhodného sexuálního chování a zneužívání. Proč je to nesprávný závěr?
4. Jakým způsobem naše současná společnost odráží podobné pohanské praktiky, před jakými varoval ve své době apoštol Pavel?